

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ตามทัศนะของครูผู้สอน ประชากรที่ใช้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ในปีการศึกษา 2541 จำนวน 198 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ถามเกี่ยวกับ สภาพปัจจุบันและปัญหาในการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ตามกระบวนการบริหารหลักสูตรและงานด้านต่าง ๆ ในการบริหารหลักสูตร 6 งาน ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ และแบบปลายเปิดเพื่อแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ความถี่และร้อยละ จากนั้นนำเสนอใน รูปตารางประกอบการบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารหลักสูตรนั้น ครูผู้สอนมากกว่าครึ่งหนึ่งเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนของตนได้ปฏิบัติเป็นบางครั้ง แต่ก็มีส่วนบางด้าน และงานบางกิจกรรมที่ครูผู้สอนส่วนหนึ่ง ซึ่งมากกว่า 1 ใน 10 เห็นว่า ได้ปฏิบัติทุกครั้งหรือไม่ได้ปฏิบัติเลย ดังนี้

การวิเคราะห์สถานการณ์ได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ในงานด้านการจัดบุคลากรในกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรทุกครั้ง และได้มีการจัดประชุมคณะครูเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ ทุกครั้ง ในขณะที่การวิเคราะห์สถานการณ์ ในงานด้านการบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียนนั้น ไม่ได้ปฏิบัติและไม่ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นเพื่อใช้ประกอบในงานด้านต่าง ๆ

การวางแผน ได้มีการวางแผนในงานด้านการเตรียมและพัฒนาบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตรทุกครั้ง และคณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนในงานด้านต่าง ๆ ทุกครั้ง ในขณะที่การวางแผนในงานด้านการบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียนนั้นไม่ได้ปฏิบัติและไม่ได้กำหนดแผนการประเมินโครงการเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ

การดำเนินการ ได้มีการดำเนินการในงานด้านการจัดบุคลากรในกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรทุกครั้ง และได้มีการมอบหมายให้ครูมีหน้าที่รับผิดชอบตามแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถทุกครั้ง ส่วนการดำเนินการในงานด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรนั้น ไม่ได้ปฏิบัติ รวมทั้งไม่ได้ดำเนินการแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ อย่างทันเหตุการณ์ด้วย

การประเมินผลและรายงานผล ได้มีการประเมินผลและรายงานผลในงานด้านการนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรทุกครั้ง และบุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินแผนงานและโครงการเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ ทุกครั้งด้วย ส่วนการประเมินผลและรายงานผลในงานด้านการบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียนนั้น ไม่ได้ปฏิบัติและไม่ได้มีการประเมินโครงการเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ ในระหว่างดำเนินการด้วยเช่นกัน

ปัญหาในการปฏิบัติ ตามกระบวนการบริหารหลักสูตรนั้น ครูผู้สอนไม่แน่ใจว่ามีปัญหาหรือไม่ แต่ก็มีบางกิจกรรมและงานบางด้านที่ครูผู้สอนส่วนหนึ่งเห็นว่า มีปัญหาหรือไม่มีปัญหาเลยดังนี้

การวิเคราะห์สถานการณ์ในงานด้านการจัดบุคลากรในกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรนั้นไม่มีปัญหา และกิจกรรมการจัดประชุมคณะครูเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ นั้นก็ไม่มีปัญหา ในขณะที่การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นเพื่อใช้ประกอบในงานด้านต่าง ๆ นั้นมีปัญหา และการวิเคราะห์สถานการณ์ในงานด้านการบริการสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตรนั้นก็มีปัญหาเช่นกัน

การวางแผนในงานด้านการจัดบุคลากรในกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรนั้นไม่มีปัญหา และกิจกรรมการมีส่วนร่วมของคณะครูในการวางแผนเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ นั้น ก็ไม่มีปัญหาเช่นกัน ส่วนการวางแผนในงานด้านการบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียน และกิจกรรมการกำหนดนโยบายในงานด้านต่าง ๆ นั้นยังมีความมีปัญหา

การดำเนินการในงานด้านการจัดบุคลากรในกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรนั้น ไม่มีปัญหาและกิจกรรมการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูเข้าร่วมการอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและความเข้าใจเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ นั้น ก็ไม่มีปัญหา ในขณะที่ยังดำเนินการ ในงานด้านการบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียน และกิจกรรมการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน เพื่อใช้ในโครงการงานด้านต่าง ๆ นั้นมีปัญหา

การประเมินผลและรายงานผลในงานด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรนั้นไม่มีปัญหาและกิจกรรมการแจ้งเกณฑ์การประเมินโครงการเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ ให้ผู้เกี่ยวข้องนั้น ก็ไม่มีปัญหาเช่นกัน สำหรับการประเมินผล และรายงานผลในงานด้านการบริการแหล่งวิทยาการ ในโรงเรียน และกิจกรรมการจัดระบบในการเก็บรวบรวมรายงานการประเมินโครงการ เกี่ยวกับงาน ด้านต่าง ๆ นั้น ยังมีปัญหา

สำหรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมนั้น สรุปได้ว่า การวิเคราะห์สถานการณ์ ในงานด้านต่าง ๆ นั้น ไม่มีการปฏิบัติที่ชัดเจน อาทิ การบริการสื่อการเรียนการสอนและวัสดุ อุปกรณ์ประกอบหลักสูตรยังไม่เพียงพอกับความต้องการ ไม่ได้มีการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ และการบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียนก็ไม่เพียงพอ มีแต่ห้องสมุดเท่านั้นที่เป็นหลัก และไม่มีผู้รับผิดชอบโดยตรง จึงมีข้อเสนอแนะให้เชิญวิทยากร หรือจัดหาแหล่งวิทยาการในท้องถิ่นมาช่วยเสริมสร้างความรู้ และควรจัดให้มีบรรณารักษ์ดูแลห้องสมุดโดยเฉพาะ

การวางแผนในงานด้านต่าง ๆ นั้น ได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการจัดบุคลากร ในกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตร ขณะเดียวกัน ในด้านการบริการแหล่งวิทยาการใน โรงเรียนนั้น ไม่ได้มีการวางแผนในการให้บริการห้องปฏิบัติการทางภาษา และห้องวิทยาศาสตร์มี การใช้้น้อยมาก

การดำเนินการโดยรวมจะปฏิบัติบ้างเป็นบางครั้ง บางงานก็ไม่ค่อยได้ให้ความสนใจ เท่าใดนัก การบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียนนั้นยังมีค่อนข้างน้อย ไม่มีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียน หรือการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรก็เช่นกัน มีการ ปฏิบัติบ้างแต่ไม่สม่ำเสมอและไม่ต่อเนื่อง จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรจะจัดให้มีการนิเทศอย่างเป็น ระบบและต่อเนื่องเพื่อที่จะสามารถปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการใช้หลักสูตรได้

การประเมินผลและรายงานผล ไม่ได้มีการประเมินทั้ง 6 งานอย่างเป็นระบบ แต่จะเป็นไปในรูปแบบการนิเทศการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้านการบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียน มีการตรวจสอบและสรุปผลการให้บริการน้อยมาก

อภิปรายผล

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาลงัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญจากการค้นพบตามกระบวนการบริหารหลักสูตรดังต่อไปนี้

สภาพปัจจุบันและปัญหาในการปฏิบัติตามกระบวนการบริหารหลักสูตรทั้ง 4 ขั้นตอนในขอบข่ายงานทั้ง 6 ด้าน นั้นโดยภาพรวมพบว่า ทุกกิจกรรมมีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง และทุกกิจกรรมเช่นกันที่ครูผู้สอนไม่แน่ใจว่ามีปัญหาหรือไม่ แสดงให้เห็นว่า ในการบริหารหลักสูตรของผู้บริหารโรงเรียนนั้นยังไม่ได้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง และเป็นระบบ ส่วนที่ครูผู้สอนไม่แน่ใจว่ามีปัญหาหรือไม่นั้น แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนไม่ได้มีส่วนร่วม ในการบริหารหลักสูตรอย่างแท้จริงอาจจะมีส่วนร่วมในฐานะผู้ปฏิบัติ แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สถานการณ์ หรือการวางแผน และการประเมินผล ซึ่งประเด็นนี้ผู้บริหารต้องตระหนักให้ดี เพราะปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จประการหนึ่ง ก็คือ การมีส่วนร่วมของบุคลากรในขั้นตอนต่าง ๆ ของการทำงานเริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์สถานการณ์ การวางแผน การดำเนินการ จนถึงการประเมินผล และรายงานผล ซึ่งจะส่งผลให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของงาน มีความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน มองเห็นปัญหา เข้าใจปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ การมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารหลักสูตรนั้นมีได้หมายความว่า ให้ทุกคนร่วมในทุกงาน แต่ให้ทุกคนดำเนินการตามหน้าที่รับผิดชอบของตนไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ จากการศึกษาที่ผ่านมา บุคลากรมักไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานของผู้บริหารมากนัก หากจะมีก็เพียงแต่การเข้าร่วมประชุมรับฟังคำสั่งที่แจ้งจากผู้บริหารเท่านั้น ซึ่งอาจจะไม่เข้าใจอย่างชัดเจนก็ได้ เพราะไม่ได้มีส่วนร่วมในการทำงานตลอดกระบวนการ ดังที่ สิริพันธ์ ศรีวีระสกุล (2540, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการศึกษาของบุคลากร โรงเรียนปิ่นสรวงยาลัยวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่ ก็พบว่า สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของบุคลากร

โดยภาพรวมแล้วมีส่วนร่วมน้อย แต่บุคลากรยังมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน และเห็นว่าควรเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการทำงานมากขึ้นด้วย เมื่อพิจารณาตาม กระบวนการบริหารหลักสูตรทั้ง 4 ขั้นตอน พบว่า ขั้นตอนการดำเนินการมีผู้ที่เห็นว่าเป็นปฏิบัติ ทุกครั้งมากกว่าขั้นตอนอื่น ซึ่งมีผู้เห็นว่าปฏิบัติ ทุกครั้งเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ การวางแผน การวิเคราะห์สถานการณ์และการประเมินผลและรายงานผล แสดงให้เห็นว่าในการ ปฏิบัตินั้นไม่ค่อยได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์ก่อนและเมื่อปฏิบัติเสร็จแล้วก็ไม่มีการประเมินผล และรายงานผล ประเด็นนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องใส่ใจให้มาก เพราะในการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็น การบริหารหลักสูตรหรือการบริหารงานใด ๆ จะต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อที่จะได้รู้ข้อมูล สภาพอดีต ปัจจุบันและความต้องการในอนาคต ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติในขั้นตอนอื่น ๆต่อไปเสมอ และเมื่อปฏิบัติงาน ใด ๆก็ตามจะต้องมีการประเมินผลทั้งก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และ หลังดำเนินการ เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินนั้นมาใช้เป็นข้อมูลประกอบ ในการพิจารณาสำหรับการ ปฏิบัติงานต่อไป ดังที่ ภิญญู สาร (2526, หน้า 225) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการ ประเมินผลว่า เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการ วางแผนต่อไป และผลของการประเมินต้องรายงานให้ผู้ร่วมงานได้ทราบด้วย

เมื่อพิจารณากระบวนการบริหารหลักสูตรที่ละขั้นตอน พบว่า การวิเคราะห์สถานการณ์ ในงานทั้ง 6 ด้านนั้นมีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง แต่มีครูผู้สอนส่วนหนึ่งที่เห็นว่า มีการวิเคราะห์ สถานการณ์ในการจัดบุคลากรในกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรทุกครั้ง (ร้อยละ 26.18) และไม่มีปัญหาในการปฏิบัติด้วย (ร้อยละ 35.86) แสดงว่าผู้บริหารได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลของ บุคลากรอย่างรอบคอบทั้งวิชาเอก วิชาโท ที่เรียนมา ความรู้ความสามารถหรือความถนัดและ ความสนใจก่อนที่จะมีการจัดบุคลากรในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อที่จะให้ครูแต่ละคนมีโอกาส ใช้ศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่อการใช้หลักสูตรให้มากที่สุด เพราะถ้าจะรอครูที่มีวุฒิ การศึกษาตรงตามวิชาที่สอนนั้น คงจะดำเนินการด้านอื่นต่อไปไม่ได้ ดังที่ สุรพล สุปิ่นะเจริญ (2541, หน้า 44) ได้สัมภาษณ์ทั้งผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเขียงคำ จังหวัดพะเยา พบว่า อัตรากำลังครู ไม่เป็นไปตามที่ ก.ค.กำหนด ครูสอนไม่ตรงกับวิชาเอก และขาดประสบการณ์ในการสอนระดับ มัธยมศึกษา ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญ ต้องมีข้อมูลของครูทุกคนและต้องเข้าใจ ในเรื่องเกี่ยวกับ การจัดบุคลากรในกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างดีด้วย ส่วนกิจกรรมใน ขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์นั้นพบว่า ได้มีการจัดประชุมคณะครูเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับ

งานด้านต่าง ๆ ทุกครั้ง แสดงว่า ผู้บริหารได้ให้ความสำคัญกับบุคลากรในองค์กร ซึ่ง กิตติมา ปริดีติติก (2532, หน้า 17) กล่าวว่า การบริหารที่ผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาต่างก็ร่วมมือซึ่งกันและกัน โดยผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการให้ความเห็น และตัดสินใจ ตลอดจนร่วมกับผลสำเร็จของงานร่วมกัน ทำให้มีขวัญกำลังใจในการทำงาน ซึ่งเป็นหลักการที่ดีในการบริหาร ส่วนการวิเคราะห์สถานการณ์ในงานด้านการบริการ แหล่งวิทยาการในโรงเรียนนั้น ครูผู้สอน ส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 19.11) เห็นว่า ไม่ได้ปฏิบัติ และการวิเคราะห์สถานการณ์ในการบริการสื่อสารการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตรก็มีปัญหาด้วย (ร้อยละ 19.95) ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจในการบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียน และการบริการสื่อสารการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ประกอบ หลักสูตรหรือขาดการวางแผนด้านอาคารสถานที่ ดังที่ ฉัตรจิรา อีตตปัญญา (2537) ได้ศึกษาสิ่งสกัดกั้นการบริหารงานพบว่า อาคารสถานที่ และวัสดุ ครุภัณฑ์ ยังไม่พร้อม ไม่เพียงพอในระดับมาก รวมถึงห้องสมุดและห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ด้วย เช่นเดียวกับที่ สีน วงษ์จันทร์ (2537) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ และมีข้อจำกัดด้านห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ ซึ่งในประเด็นนี้เป็นสิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ของการบริหารหลักสูตรโดยตรงเช่นกัน ดังที่ ทศนีย์ ศุภเมธี (2535, หน้า 68) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการเรียนการสอนว่าเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอน ครูทุกคนต้องพยายามจัดหาหรือทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ใช้ค้นคว้าคำตอบเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งครูจะต้องรู้แหล่งที่จะชี้แนะให้นักเรียนสามารถไปค้นคว้าความรู้ได้นอกเหนือจากที่ครูนำมาให้ดูอีกด้วย สำหรับกิจกรรมในขั้นตอนการวิเคราะห์สถานการณ์ที่ไม่ได้ปฏิบัติ และมีปัญหาคือ กิจกรรมการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ประกอบในงานด้านต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า การที่ผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้ปฏิบัติกิจกรรมนี้ ถือว่าขัดกับนโยบายด้านคุณภาพของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 ข, หน้า 19) ที่ให้มีการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและท้องถิ่น

สำหรับขั้นตอนการวางแผนนั้น ในงานทั้ง 6 ด้าน มีการปฏิบัติเป็นบางครั้งเช่นกัน แต่ก็มีครูผู้สอนส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 30.81) ที่เห็นว่า ได้มีการวางแผนในการเตรียมและพัฒนาบุคลากร เพื่อการใช้หลักสูตรทุกครั้งเนื่องจากเป็นงานที่สำคัญดังที่ อารง บัวศรี (2531) กล่าวถึงการเตรียม

ครูหรือผู้สอนว่า ครูหรือผู้สอนนับได้ว่า เป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ประสบผลสำเร็จ หรือล้มเหลว เพราะเป็นผู้นำเอา หลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนกับผู้เรียนจริง ๆ ดังนั้นก่อนที่จะนำหลักสูตรไปใช้จะต้องเตรียมครูให้พร้อมทุก ๆ ด้าน ในขณะเดียวกัน ครูผู้สอนเอง ก็ต้องมีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร ซึ่งจะเป็แรงผลักดันให้ผู้สอนมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของตน โดยกิจกรรมในขั้นตอนการวางแผนนี้กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติทุกครั้งและไม่มีปัญหา คือ การมีส่วนร่วมของคณะครูในการวางแผนในงานด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บุญเลี้ยว หินศรีสุวรรณ (2532) ที่ได้ศึกษากระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้บริหารโรงเรียนได้ให้คณะครูมีส่วนร่วมในการวางแผนมาก ซึ่งการบริหารงานเช่นนี้เป็นสิ่งที่ดี ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528) ได้บอกว่า ถ้าผู้บริหารโรงเรียนให้ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินการต่าง ๆ แล้ว จะทำให้เกิดความรู้สึกของการเป็นเจ้าของร่วมกัน เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพราะสมมุติฐานของคนประการหนึ่ง คือ ทุกคนต้องมีบทบาท และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม ส่วนการวางแผนในงานด้านการบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียนนั้นไม่ได้ปฏิบัติ (ร้อยละ 13.47) และมีปัญหา (ร้อยละ 17.68) ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากปัญหาด้านอาคารเรียน และอาคารประกอบ ยังไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมดังที่ เชื้อ คุณาจันทร์ (2540) ได้ศึกษาไว้ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องจัดให้มีการบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียน เพื่อเป็นการสนับสนุนการบริหารหลักสูตรและเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอน ดังที่สังัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวถึงการบริการแหล่งวิทยาการภายในโรงเรียนว่า เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตร เช่น การบริการห้องวิชาเฉพาะ การบริการห้องสมุด เป็นต้น ซึ่งผู้บริหารต้องจัดให้มีขึ้น เพื่อที่จะให้เกิดประโยชน์ ต่อการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนกิจกรรมที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ การกำหนดแผนการประเมินโครงการเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ และกิจกรรมที่มีปัญหาคือ การกำหนดนโยบายในงานด้านต่าง ๆ ในประเด็นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าอาจจะมีสาเหตุมาจากผู้บริหาร เป็นผู้กำหนดนโยบายหรือนโยบายจากหน่วยเหนือมาปฏิบัติ รวมทั้งการประเมินโครงการต่าง ๆ ด้วย ซึ่งมักจะมีผู้มาประเมินจากภายนอกหรือไม่ก็ไม่ได้มีการประเมินเลย จึงไม่ได้วางแผนการประเมินโครงการไว้

สำหรับขั้นตอนการดำเนินการก็เช่นกัน โดยรวมจากงานทั้ง 6 ด้านแล้วพบว่า ทุกด้านมีการดำเนินงานเป็นบางครั้ง แต่ก็มีครูผู้สอนส่วนหนึ่งที่เห็นว่า การดำเนินการในงานด้านการจัดบุคลากรในกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรนั้นได้ปฏิบัติทุกครั้ง (ร้อยละ 36.62) และไม่มีปัญหาในการปฏิบัติ (ร้อยละ 39.85) อาจเป็นเพราะได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์และวางแผนมาก่อน โดยกิจกรรมในการดำเนินการที่ได้ปฏิบัติทุกครั้งคือ กิจกรรมการมอบหมายงานให้ครูมีหน้าที่รับผิดชอบตามแผนงานโครงการเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และกิจกรรมการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ ก็ไม่มีปัญหา ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528) ได้ให้แนวทางการมอบหมายงานไว้ว่า จะต้องมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้รับมอบ และก่อนมอบงานจะต้องชี้แจงแนะนำแนวปฏิบัติให้ผู้รับมอบเข้าใจและสำหรับการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมการอบรม สัมมนา เกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ นั้น ก็ถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งที่ทางโรงเรียนจะต้องดำเนินการเพื่อให้บุคลากรได้ เพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแนวปฏิบัติตามหลักสูตรในงานด้านต่าง ๆ ส่วนการดำเนินการด้านการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร ครูผู้สอนส่วนหนึ่งเห็นว่าไม่ได้ปฏิบัติ (ร้อยละ 10.56) และยังมีปัญหา (ร้อยละ 18.79) ซึ่งสอดคล้องกับการค้นพบของ สีน วงษ์จันทร์ (2537) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร ซึ่งพบว่า การนิเทศและติดตามผลยังไม่ได้ผล และมีข้อจำกัดด้านห้องเรียนและห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ซึ่ง พิชัย อุ่นแสง (2539, บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาในการดำเนินการตามกระบวนการนิเทศภายในคือ บุคลากรไม่เพียงพอ งบประมาณไม่เพียงพอ ผู้บริหารมีภารกิจมาก และการนิเทศไม่ต่อเนื่อง สำหรับกิจกรรมในขั้นตอนการดำเนินการนี้ ครูผู้สอนส่วนหนึ่งเห็นว่า กิจกรรมการดำเนินการแก้ปัญหาเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ อย่างทันต่อเหตุการณ์นั้นไม่ได้ปฏิบัติ และกิจกรรมการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อใช้ในงานด้านต่าง ๆ นั้นมีปัญหา ซึ่งในประเด็นนี้ถือได้ว่าเป็นปัญหาที่ มองข้ามไม่ได้เช่นกัน ในการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาดังแต่เริ่มต้น เนื่องจากภารกิจเพิ่มขึ้นแต่งบประมาณได้รับตามปกติ ดังที่ สุรพล สุปิ่นะเจริญ (2541) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสนับสนุนทรัพยากรการบริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา พบว่า งบประมาณค่าวัสดุรายหัว ค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้างโรงเรียนได้รับไม่เพียงพอ

ขณะเดียวกัน สุวิทย์ นิคมภักดี (2535) ซึ่งได้ศึกษา สภาพและปัญหาการดำเนินงานตามโครงการ ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ใน เขตการศึกษา 9 ก็พบว่า งบประมาณการช่วยเหลือโดยส่วนรวมแล้วมีปัญหาค่อนข้างมาก ประเด็นนี้ถือว่าเป็นประเด็นที่ท้าทายความสามารถ ของ ผู้บริหารในการที่จะดำเนินการแก้ปัญหา เกี่ยวกับงบประมาณว่าจะสามารถบริหารจัดการ จัดสรร อย่างไรเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการ ของบุคลากรในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ

การประเมินผลและรายงานผล โดยรวมทั้ง 6 ด้านแล้ว มีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง แต่ก็ มีครูผู้สอนส่วนหนึ่งที่เห็นว่า การประเมินผลและรายงานผลในงานด้านการนิเทศและติดตามผลการ ใช้หลักสูตรนั้นมีการปฏิบัติทุกครั้ง (ร้อยละ 24.53) และไม่มีปัญหาในการปฏิบัติ (ร้อยละ 30.59) ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ครูผู้สอนดังกล่าวเห็นว่า การประเมินผลและรายงานผลในงานด้านการนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตร มีการปฏิบัติทุกครั้ง และไม่มีปัญหาในการปฏิบัติ นั้น เพราะได้มี ส่วนร่วมในการประเมินโดยบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนและมีการแจ้งเกณฑ์การประเมินโครงการ เกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ ทุกระยะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบด้วย ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ (2536ข) ก็ได้ให้แนวทางว่า ในการประเมินผลและรายงานผลนั้นต้องดำเนินการ ทุกระยะ ตลอดทั้งกระบวนการตั้งแต่ก่อนเริ่มจนถึงสิ้นสุดการดำเนินการ เป็นการวัดและประเมิน ความสำเร็จหรือความก้าวหน้าของการปฏิบัติ ผลการประเมินอาจสรุปเป็นรายงานเพื่อเป็นข้อมูล ประกอบการพิจารณาในการวางแผนต่อไป ส่วนการประเมินผลและรายงานผลในงานด้านการ บริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียนนั้น ครูผู้สอนส่วนหนึ่งเห็นว่า ไม่ได้ปฏิบัติ (ร้อยละ 14.29) และ มีปัญหา (ร้อยละ 17.03) ด้วยซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากงาน ด้านการบริการแหล่งวิทยาการใน โรงเรียนนี้ไม่ได้รับความสนใจในการปฏิบัติ ด้วยเหตุผลนานาประการตั้งแต่ขั้นตอนการวิเคราะห์ สถานการณ์ การวางแผนและดำเนินการจึงทำให้การประเมินผลและรายงานผลไม่ได้ปฏิบัติและ เห็นว่ามีปัญหาด้วย โดยกิจกรรมที่มีปัญหาในขั้นตอนการประเมินผลและรายงานผลคือ การจัดระบบในการเก็บรวบรวมรายงานการประเมินโครงการเกี่ยวกับงานด้านต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เจริญไชย ไชยวงศ์ (2539) ที่ พบว่า โรงเรียนในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ นั้น มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดข้อมูล และการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ

สำหรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมนั้น ครูผู้สอนที่แสดงความคิดเห็นส่วนมากจะเน้นหนักที่ 2 ประเด็น คือ การขาดแคลนครู ทั้งในด้านครูประจำวิชาเฉพาะ และจำนวนครูที่ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน อีกประเด็นหนึ่งคือ การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ซึ่งในประเด็นแรกนั้น เอื้อ คุณาจันทร์ (2540) ได้เสนอแนวทางแก้ไขไว้ว่า ควรจะมีการสำรวจความต้องการของบุคลากรในแต่ละสาขาวิชาของโรงเรียน และสำรวจความต้องการฝึกอบรมบุคลากรของโรงเรียน และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการต่อไป สำหรับประเด็นการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนนั้น สุรพล สุปิ่นะเจริญ (2541) ศึกษา พบว่า โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หลายโรงเรียนได้รับการจัดสรรสนับสนุนงบประมาณ ในรูปของโรงเรียนปฏิรูปทางการศึกษา ส่งผลกระทบด้านบวกต่อโรงเรียนแต่ผลกระทบด้านลบจากข้อมูลในการสัมภาษณ์ พบว่า การจัดสรรงบประมาณไม่ได้คำนึงถึงจำนวนที่นักเรียน ที่จะต้องใช้วัสดุอุปกรณ์เพื่อให้เกิดทักษะเช่น ห้องปฏิบัติการทางภาษามีการจัดสรรห้องละ 20 เครื่อง ขณะที่ มีจำนวนนักเรียนถึง 40 คน ต่อ 1 ห้องเรียน จะเห็นได้ว่า ความคิดเห็นเพิ่มเติมจากครูผู้สอนทั้งสองประเด็นนั้นเป็นภารกิจที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการแก้ไข เช่น จัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน ดำเนินการคัดเลือกครูตามที่โรงเรียนต้องการ ซึ่งขณะนี้ทางสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติก็ได้เปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถดำเนินการจ้างบุคลากรได้เอง หากมีการขาดแคลน หรือเชิญวิทยากรในท้องถิ่นมาช่วยในกระบวนการเรียนการสอน ส่วนการจัดสรรงบประมาณนั้นทางสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหรือสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ต้องดำเนินการจัดสรรให้ทางโรงเรียนให้ทันต่อการปฏิบัติงานในแต่ละภาคการศึกษา หรือปีการศึกษา เพื่อที่ทางโรงเรียนจะได้ดำเนินการตามโครงการต่าง ๆ ที่ได้วางแผนไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีการดำเนินการแก้ไข ปัญหาทั้งทางด้านขาดแคลนครู และงบประมาณได้ก็เป็นอันหวังได้ว่าการดำเนินงาน ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การบริหารหลักสูตรของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอควรให้ความสนใจโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นพิเศษ เช่น จัดให้มีการอบรม สัมมนา เพื่อเตรียมและพัฒนาบุคลากรเพื่อการใช้หลักสูตรหรือความรู้ใหม่ ๆ อย่างสม่ำเสมอ และจัดสรรบุคลากรที่มีวุฒิหรือสาขาวิชาเอกให้เพียงพอและตรงกับความต้องการของแต่ละโรงเรียน เนื่องจากบุคลากรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหาร และครูผู้สอนยังไม่มี ความชัดเจนในการดำเนินการบริหารหลักสูตร สังเกตได้จากข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ซึ่งพบว่า สภาพปัจจุบันของการปฏิบัติทุกกิจกรรมมีการปฏิบัติเป็นบางครั้ง และในทุกกิจกรรมก็ไม่แน่ใจว่ามีปัญหาในการปฏิบัติหรือไม่ เช่นกัน

2. ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ความสนใจและความสำคัญกับการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนมากขึ้น โดยเฉพาะงานด้านการบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียน เนื่องจาก งานด้านการบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียนนี้ จะมีผู้ที่เห็นว่าไม่ปฏิบัติ ตามขั้นตอนของกระบวนการบริหารหลักสูตร และมีปัญหาในการปฏิบัติมากกว่า งานด้านอื่น ๆ อีกด้วย

3. ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารหลักสูตรมากขึ้นในทุกขั้นตอนซึ่งอาจเป็นในรูปแบบของ คณะกรรมการดำเนินงาน ที่ปรึกษา เป็นต้น นอกเหนือจากการประชุมชี้แจงเพียงอย่างเดียว เพื่อให้ทุกคนได้มองเห็นปัญหาร่วมกันแก้ปัญหา และมีความเข้าใจอย่างชัดเจนในกระบวนการทำงาน เป็นการสร้างสำนึกในความรับผิดชอบต่อการงานร่วมกัน และครูผู้สอนจะได้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีความภาคภูมิใจในผลสำเร็จของงานร่วมกันอีกด้วย

4. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมในการบริหารหลักสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยใช้ทั้งแบบสอบถาม การสังเกต และการสัมภาษณ์ เพื่อความชัดเจน และครอบคลุม

5. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัย ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารหลักสูตร ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาต่อไป